

Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi 20 pisteen tehtävää ja osassa II kolme 30 pisteen tehtävää. Saat vastata enintään viiteen tehtävään. Näistä tehtävistä enintään kaksi saa olla osasta II. Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että vastaat kolmeen osan I tehtävään ja kahteen osan II tehtävään. Vastauksiin ei ole mahdollista liittää kuvakaappauksia.

Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.

OSA I 20 p. tehtävät. Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Teollistumisen kehitys (aineistona taulukko)
2. Münchenin neuvottelut 1938 (aineistona videokatkelma)
3. Suomalaisen yhteiskunnan rakennemuutos (ei aineistoa)
4. Renessanssi (aineistona kaksi kuvaa)
5. Suomen asema Ruotsin valtakunnassa (ei aineistoa)
6. Kiinan asema 1800-luvulla (aineistona pilapiirros)

OSA II 30 p. tehtävät. Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Ihminen, luonto ja ympäristö (aineistona kuva ja kolme tekstikatkelmaa)
8. Yhdysvaltojen rooli maailmanpolitiikassa (aineistona kaksi tekstikatkelmaa)
9. Suomen itsenäistyminen (aineistona kaksi tekstikatkelmaa)

OSA I Vastaa 3–5 tehtävään. Saat vastata osien I ja II tehtävistä yhteensä enintään viiteen.

1. Teollistumisen kehitys (20 p.)

Taulukko (aineisto 1.A) kertoo eräiden maiden osuuden prosentteina koko maailman yhteenlasketusta manufaktuuri- (eli käsityöteollisuus-) ja teollisuustuotannosta vuosina 1800–1913.

Aineisto: 1.A Eräiden maiden osuus prosentteina koko maailman yhteenlasketusta manufaktuuri- ja teollisuustuotannosta vuosina 1800–1913

	1800	1830	1860	1880	1900	1913
Iso-Britannia	4,3	9,5	19,9	22,9	18,5	13,6
Saksa	3,5	3,5	4,9	8,5	13,2	14,8
Venäjä	5,6	5,6	7,0	7,6	8,8	8,2
Yhdysvallat	0,8	2,4	7,2	14,7	23,6	32,0

(Saksaa koskevalla rivillä vuosien 1800, 1830 ja 1860 tiedot ovat Preussin tietoja).

Lähde: Paul Bairoch, International industrialization levels from 1750 to 1980. *Journal of European Economic History*, 2/1982.
Käännös: YTL.

1.1 Vertaile taulukossa (aineisto 1.A) mainittujen maiden tuotantokehitystä vuosina 1800–1913. (8 p.)

1.2 Mitkä tekijät selittävät taulukossa (aineisto 1.A) näkyvät muutokset? (12 p.)

2. Münchenin neuvottelut 1938 (20 p.)

Britannian pääministeri Neville Chamberlain palasi Lontooseen 30.9.1938 neuvotteluista Münchenistä. Hänen tuolloin pitämänsä puheen sanomaa on kuvattu sanoilla ”rauha meidän aikanamme” (aineisto 2.A). Vuoden päästä maailmassa kuitenkin jo käytiin toista maailmansotaa.

Aineisto: 2.A Videokatkelmä: Neville Chamberlainin puhe

Materiaalia ei voida julkaista tekijänoikeuksien vuoksi.

Lähde: Iconic. Neville Chamberlain returns from Germany with the Munich Agreement. Youtube-videopalvelu. www.youtube.com/watch?v=SetNFqcaYeA. Julkaistu 6.12.2010. Viitattu 20.3.2017. Muokkaus ja käännös: YTL.

Mitkä tekijät selittävät Chamberlainin lausuntoa, ja miksi sota kaikesta huolimatta syttyi?

3. Suomalaisen yhteiskunnan rakennemuutos (20 p.)

Suomalainen yhteiskunta kävi 1950–1970-luvuilla läpi nopean rakennemuutoksen. Erittele, miten rakennemuutos vaikutti toisaalta kaupunki- ja maaseutuväestön arkielämään, toisaalta miesten ja naisten asemaan.

4. Renessanssi (20 p.)

Aineisto: 4.A Kuva: Sandro Botticelli: *Mooses rankaisee kapinoitsijoita*

Sandro Botticelli, *Mooses rankaisee kapinoitsijoita* (1481). Sikstiiniläiskappeli, Vatikaanivaltio.

Lähde: Arteworld. www.arteworld.it/wp-content/uploads/2016/09/Punizione-dei-ribelli-Sandro-Botticelli-analisi.jpg. Viitattu 20.3.2017.

4.B Kuva: Konstantinuksen riemukaari

Konstantinuksen riemukaari. Rooma.

Lähde: Will Duziak. www.duziak.com/picture.php/arco_di_constantino999. Viitattu 20.3.2017.

4.1 Hyödynnä kuvia (aineistot 4.A ja 4.B) ja pohdi, miten antiikin vaikutus näkyi renessanssin taiteessa. (10 p.)

4.2 Erittele taiteen tekijöiden ja tilaajien aseman muuttumista siirryttäessä keskiajalta renessanssiin. (10 p.)

5. Suomen asema Ruotsin valtakunnassa (20 p.) Suomi oli keskiajalta autonomian aikaan asti osa Ruotsin valtakuntaa. Varhaisemmissa suomalaisissa historiateoksissa Ruotsin valtakuntaa kutsuttiin usein ”Ruotsi-Suomeksi”. Pohdi, missä määrin Suomella oli erityisasema Ruotsin valtakunnassa ja onko mainittu nimitys perusteltu.

6. Kiinan asema 1800-luvulla (20 p.)

Ranskalainen pilapiirros ”*Kiina, kuninkaiden ja keisarien kakku*” (aineisto 6.A) on vuodelta 1898. Siinä saman pöydän ääreen ovat kokoontuneet vasemmalta oikealle Britannian kuningatar Viktoria, Saksan keisari Vilhelm II, Venäjän tsaari Nikolai II, Ranskan kansallinen symboli Marianne-neito sekä japanilainen samuraisotilas. Kiinaa kuvaava hahmo seuraa tilannetta taustalla.

Aineisto: 6.A Pilapiirros: ”Kiina, kuninkaiden ja keisarien kakku”

Lähde: Cornell University. <https://digital.library.cornell.edu/catalog/ss:3293809>. Viitattu 20.3.2017.

6.1 Tulkitse pilapiirroksen (aineisto 6.A) sanomaa. (10 p.)

6.2 Miten länsimaiden suhteet Kiinaan kehittyivät 1800-luvulla, ja miten niihin liittyviä ongelmia pyrittiin ratkomaan? (10 p.)

OSA II Vastaa 0–2 tehtävään. Saat vastata osien I ja II tehtävistä yhteensä enintään viiteen.

7. Ihminen, luonto ja ympäristö (30 p.)

Kuva (aineisto 7.A) ja tekstikatkelmat (aineistot 7.B–7.D) käsittelevät ihmisen suhdetta luontoon eri aikoina.

Aineisto: 7.A Kuva: Öinen maisema Keski-Englannista

Öinen maisema Birminghamin länsipuolella sijaitsevalla teollisuusalueella Keski-Englannissa.

Lähde: Illustrated London News 1866. <https://jubileeartsarchive.com/the-black-country/>. Viitattu 20.3.2017.

7.B Tekstikatkelma: Francis Bacon, *Novum Organum*

”Antakaamme ihmiskunnan saada uudelleen oikeutensa luonnon yli, jonka Jumala on antanut ihmiskunnalle lahjaksi, ja saakoon se vallan, jota se tulee käyttämään oikean järjen ja toden uskonnon ohjauksessa.”

Lähde: Filosofi ja luonnontutkija Francis Bacon teoksessaan *Novum Organum* (1620). Käännös: YTL.

7.C Tekstikatkelma: Carl von Linné, *Oeconomia naturae*

”Jokainen, joka tarkkailee harkiten luonnon mestariteoksia, huomaa kyllin, kuinka kaikki oliot viime kädessä liittyvät toisiinsa kahdessa päätarkoituksessaan: Jumalan kunniaa, joka on perimmäisin ja korkein sekä ihmisen onnellisuudessa –. Jokainen vuori on todistus hänen voimastaan, kaikki kasvit todistavat hänen kaukonäköisyyttään – niin, koko luonto on täynnä Hänen kunniaansa. Voimme lisäksi havaita järjestyksen, yhteyden ja ketjun, joka muodostuu kaikkien olioiden olemassaolosta ja säilymisestä. Yksikään olio ei ole olemassa vain itsensä vuoksi, vaan jokaisen täytyy lisäksi palvella jotain muuta oliota, kuten ketjussa oleva lenkki. Niinpä jos yksikin olio puuttuisi, koko järjestys järkkyyisi.”

Lähde: Luonnontutkija Carl von Linné teoksessaan *Oeconomia naturae* (1749). Käännös: YTL.

7.D Tekstikatkelma: Rachel Carson, *Äänetön kevät*

”Elämän historia maapallolla on kertomusta siitä, kuinka elollisten olentojen ja niiden ympäristön välillä vallitsee aina molemminpuolinen vuorovaikutus –. Vaarallisin ihmisen rikoksista ympäristöään vastaan on se myrkyllisten, jopa kuolemaa tuottavien aineiden aiheuttama saastuminen, jonka kohteiksi ovat joutuneet niin ilma ja maa kuin joet ja järvetkin. Saastuminen aiheuttaa useimmiten korvaamattomia vahinkoja, korvaamattomia siksi, että se tuhon ketju, jonka saastuminen aloittaa, ei jatku ainoastaan maassa, jonka on ylläpidettävä elämää, vaan elollisissa kudoksissakin, joissa sitä yleensä ei voida katkaista –. Myrkkujen käytössä ei ole ajateltu näitä elämän ihmeellisiä ominaisuuksia, vaan pyritty tuloksiin raajan voiman avulla. Luonnon valvonta ”herruudella” on sanonta, jonka tulisi kuulua menneisyyteen, aikaan, jolloin luultiin luonnon ainoana tehtävänä olevan toimia ihmisen eduksi ja mukavuudeksi. Sen mukainen ajattelu kuuluu tieteen kivikauteen. Juuri siksi onkin niin järkyttävä onnettomuus, että tuon ajattelutavan omaaville on annettu käteen nykyajan kauheimmat aseet, jotka he hyönteisiin kohdistessaan ovatkin kääntäneet itseään maata tuhoamaan.”

Lähde: Yhdysvaltalainen biologi Rachel Carson kirjassaan *Äänetön kevät* (1962, suom. Pertti Jotuni 1963)

7.1 Tulkitse kuvasta (aineisto 7.A) välittyvää luontosuhdetta. (6 p.)

7.2 Vertaile tekstikatkelmien (aineistot 7.B–7.D) näkemyksiä ihmisen oikeuksista ja velvollisuuksista suhteessa luontoon. (12 p.)

7.3 Mitkä tekijät vaikuttivat luonnonsuojeluaatteen syntyyn 1800-luvulla, ja millaisia muotoja se on saanut 1900-luvun kuluessa? (12 p.)

8. Yhdysvaltojen rooli maailmanpolitiikassa (30 p.)

Tekstikatkelmat (aineistot 8.A ja 8.B) käsittelevät Yhdysvaltojen roolia maailmanpolitiikassa.

Aineisto: 8.A Tekstikatkelma: George W. Bushin puhe

"Jotkut ovat yrittäneet luoda valintatilannetta amerikkalaisten ideaalien ja amerikkalaisten etujen välille – siis sen välille, keitä me olemme ja miten me toimimme. Mutta tämä valinta on virheellinen. Päämäärätietoisena ja kohtalonsa määräämänä Yhdysvallat puolustaa poliittista vapautta – ja hyöttyy eniten silloin kun demokratia etenee. Yhdysvallat uskoo vapaisiin markkinoihin ja vapaaseen kauppaan – ja hyöttyy eniten kun markkinoita avataan. Yhdysvallat on rauhanomainen valta – ja saa suurimman hyödyn demokraattisesta vakaudesta."

Lähde: Yhdysvaltain presidentti George W. Bush puheessaan Kaliforniassa 19.11.1999. Käännös: YTL.

8.B Tekstikatkelma: Vladimir Putinin kirje

"On huolestuttavaa, että Yhdysvalloille on muodostunut tavaksi suorittaa sotilaallinen väliintulo muiden maiden sisäisissä konflikteissa. Onko se Yhdysvaltojen pitkän aikavälin intresseissä? Epäilen sitä. Miljoonat ihmiset maailmassa eivät enää näe Yhdysvaltoja demokratian mallimaana vaan paljaan voiman käyttäjänä, joka kokoaa yhteen koalitioita iskulauseen "jos et ole meidän puolellamme, olet meitä vastaan" alle.

Mutta voimankäyttö on osoittautunut tehottomaksi ja tarpeettomaksi. Afganistan horjuu, eikä kukaan tiedä, mitä tapahtuu, kun kansainväliset joukot vetäytyvät. Libya on jakaantunut heimoihin ja klaaneihin. Irakissa sisällissota jatkuu ja tusinoittain ihmisiä kuolee päivittäin. Monet Yhdysvalloissa tekevät analogian Irakin ja Syyrian välille ja kysyvät, miksi heidän hallituksensa haluaa toistaa viimeaikaiset virheensä. Huolimatta siitä, miten tähdättyjä iskut ovat tai miten sofistikoituneita aseet ovat, siviiliuhrit ovat aina väistämättömiä, mukaan lukien vanhukset ja lapset, joita iskujen on tarkoitus suojella –. Meidän on lopeutettava voimankäyttöpuhe ja palattava sivilisoituneelle diplomatian ja poliittisten sopimusten tielle."

Lähde: Venäjän presidentti Vladimir Putinin kirje *The New York Times* -lehdessä 11.9.2013. Käännös: YTL.

8.1 Mitä tarkoitetaan, kun sanotaan Yhdysvaltojen toimivan "maailmanpoliisina"? (4 p.)

8.2 Vertaile tekstikatkelmissa (aineistot 8.A ja 8.B) esitettyjä näkemyksiä Yhdysvaltojen roolista maailmanpolitiikassa. (12 p.)

8.3 Pohdi 2000-luvun tapahtumia suhteessa Bushin ja Putinin näkemyksiin suurvaltojen roolista maailmanpolitiikassa. (14 p.)

9. Suomen itsenäistyminen (30 p.)

Tekstikatkelmissa (aineistot 9.A ja 9.B) esitetään kannanottoja, jotka liittyvät Suomen itsenäistymisen vaiheisiin.

Aineisto: 9.A Tekstikatkelma: V. I. Leninin puhe

"Me – käytän sopimatonta sanaa – "valloitamme" nyt Suomea, mutta emme niin kuin maailman kapitalistirosivot sen tekevät. Me valloitamme siten, että annamme Suomelle täyden vapauden elää liitossa meidän tai muiden kanssa, ja samalla takaamme, että annamme kaikkien kansallisuuksien työtätekeville täydellisen tukemme porvaristoa vastaan kaikissa maissa."

Lähde: Venäjän bolshevistihallituksen johtaja V. I. Lenin sotalaivaston ensimmäisessä yleisvenäläisessä edustajainkokouksessa 5.12.1917. Käännös: YTL.

9.B Tekstikatkelma: Paul von Hindenburgin puhe

”Suomi ja Ukraina ovat Saksan luonnollisia liittolaisia Venäjää vastaan, eivät vain sodan ajan, vaan myös rauhan aikana. Luja liitto näiden valtioiden kanssa varmistaa meille selustan ententeä [Ranskaa ja Iso-Britanniaa] vastaan. Mutta pelkäämme, että hyvät suhteemme Suomeen katkeavat alusta pitäen, jos osoitamme horjumista politiikassamme ja sodankäynnissämme. Olemme luvanneet Suomelle sotilaallista apua. Suomi on ilmaissut meille tarvitsevansa tätä apua myös Saksan ja Venäjän välisen rauhan allekirjoittamisen jälkeen.”

Lähde: Saksalainen sotamarsalkka Paul von Hindenburg Saksan keisarille Vilhelm II:lle 11.3.1918. Käännös: YTL.

9.1 Hyödynnä tekstikatkelmia (aineistot 9.A ja 9.B) ja pohdi, mitä pyrkimyksiä Venäjällä ja Saksalla oli Suomen suhteen loppuvuodesta 1917 ja alkuvuonna 1918. (10 p.)

9.2 Miten Venäjä ja Saksa vaikuttivat vuoden 1918 tapahtumiin Suomessa, ja mitä seurauksia sillä oli? (10 p.)

9.3 Miten Suomen ja Venäjän välit kehittyivät Suomen itsenäistymisestä vuoteen 1920? (10 p.)

Tarkista, että vastasit oikeaan määrään tehtäviä. Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.